

Nr 1 (262) 2012
Tom LXXIII
STYCZEŃ
LUTY

SZKOŁA SPECJALNA

CZASOPISMO AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ
im. Marii Grzegorzewskiej

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej

Redaktorzy tematyczni

Andrzej Giryński – pedagogika specjalna
Jan Łaszczyk – pedagogika, metodologia
Bernadeta Szczupał – pedagogika specjalna

Redaktor statystyczny

Mariusz Fila

Redakcja

Julita Kobos – język polski

Tłumaczenie na język angielski

Renata Wójtowicz

Wersji papierowa jest wersją pierwotną (referencyjną)

Czasopismo „Szkoła Specjalna” posiada punktację MNiSW (2 punkty) w kategorii B

Rada Naukowa:

Chiu-Hsia Huang (RC), Władysław Dykik (PL), Tadeusz Gałkowski (PL), Sally Goddard Blythe (GB), Witalij Kantor (RUS), Aniela Korzon (PL), Czesław Kosakowski (PL), Aleksandra Maciarz (PL), Irena Obuchowska (PL), Adam Szczówka (PL)

Redakcja:

Ewa Maria Kulesza (redaktor naczelna), Bernadetta Węclawik (sekretarz), Katarzyna Smolińska (członek)

**Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
Dyrektor Wydawnictwa – Monika Bielska-Łach**

**Adres Redakcji: Wydawnictwo APS, 02-353 Warszawa
ul. Szczęśliwicka 40, tel. 22-589-36-45
centrala 22-589-36-00 wew. 1212, fax 22-658-11-18
e-mail: szkolaspecjalna@aps.edu.pl
nakład 1000 egz.**

SPIS TREŚCI

- 5 – *Michał Zych*
Wspominając Aleksandrę Marię Maciarz (1937–2011)

OPRACOWANIA NAUKOWE

- 8 – *Ewa Maria Kulesza*
Diagnoza potencjału poznawczego dzieci w wieku przedszkolnym (część 6). Dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym
- 23 – *Paweł Kurtek*
Rola obrazu Boga w radzeniu sobie młodzieży z lekką niepełnosprawnością intelektualną w społecznych sytuacjach trudnych
- 38 – *Ewa Łaskarzewska*
Wybrane właściwości samooceny studentów pedagogiki specjalnej w świetle wyników badania Skalą Samooceny W.H. Fittsa

---

Z PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

- 50 – *Joanna Koczorowska-Masny*
Terapia tańcem jako metoda pracy z osobami niepełnosprawnymi
- 54 – *Ewa Winnicka-Makulec*
Dzieci niejadki – dolegliwość czy problem do rozwiązania?

PRAWO I PRAKTYKA

- 58 – *Małgorzata Szeroczyńska*
Asystent osoby z niepełnosprawnością na przykładzie Szwecji

Z KRAJU I ZE ŚWIATA

- 64 – *Tomasz Fetzki*
Jubileusz dwóchsetlecia narodzin Edouarda Seguína – u źródeł pedagogiki specjalnej
- 70 – *Remigiusz J. Kijak*
Sprawozdanie z I Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego z cyklu *Oblicza seksualności osób niepełnosprawnych – wątki rozproszone w pedagogice specjalnej*. Kraków, 2 czerwca 2011
- 73 – *Magdalena Łuszkiewicz*
Sprawozdanie z XXV *Letniej Szkoły Młodych Pedagogów*. Lublin, Kazimierz Dolny, 12–17 września 2011

RECENZJE

- 77 – Máire Messenger Davies: *Children, Media and Culture*. Open University Press, Maidenhead, UK, 2011, ss. 236 (*Edyta Zawadzka*)

NASZYM CZYTELNIKOM POLECAMY

- E. Pisula: *Autyzm, przyczyny, symptomy, terapia*. Wydawnictwo HARMONIA, Gdańsk 2010, ss. 210 (*Małgorzata Rozenbajgier*)
- E.M. Kulesza: *Ruch, wzrok, słuch – podstawa uczenia się. Movement, sight, hearing – the basis of learning*. Wydawnictwo APS, Warszawa 2011, ss. 193 (*Marzenna Zaorska*)

CONTENTS

- 5 – *Michał Zych*
Remembering Aleksandra Maria Maciarz (1937–2011)

SCIENTIFIC STUDIES

- 8 – *Ewa Maria Kulesza*
Diagnosis of Cognitive Potential in Preschool-Aged Children (Part 6). Children with Moderate Intellectual Disabilities
- 23 – *Paweł Kurtek*
Role of the Image of God in Coping with Difficult Social Situations in Adolescents with Mild Intellectual Disabilities
- 38 – *Ewa Łaskarzewska*
Selected Characteristics of Self-Esteem in Special Education Students in the Context of Research Findings Obtained with the Use of W.H. Fitts' Tennessee Self-Concept Scale

---

FROM TEACHING PRACTICE

- 50 – *Joanna Koczorowska-Masny*
Dance Therapy as a Treatment Method for People with Disabilities
- 54 – *Ewa Winnicka-Makulec*
Children – Fussy Eaters: A Health Condition or a Problem to Be Solved?

LAW AND PRACTICE

- 58 – *Małgorzata Szeroczyńska*
Personal Assistants of People with Disabilities with the Example of Sweden

---

HOME AND WORLD NEWS

- 64 – *Tomasz Fetzki*
200th Anniversary of the Birth of Edouard Seguin – At the Origins of Special Education
- 70 – *Remigiusz J. Kijak*
Report on the 1st National Colloquium in the Series: *Faces of Sexuality of People with Disabilities – The Threads Dispersed in Special Education*. Kraków, June 2nd, 2011
- 73 – *Magdalena Łuszkiewicz*
Report on the 25th Summer School of Young Teachers, Lublin, Kazimierz Dolny, September 12–17, 2011

REVIEWS

- 77 – Máire Messenger Davies: *Children, Media and Culture*. Open University Press, Maidenhead, UK, 2011, ss. 236 (*Edyta Zawadzka*)

WE RECOMMEND TO OUR READERS

- E. Pisula: *Autyzm, przyczyny, symptomy, terapia* [Autism, Causes, Symptoms and Treatment]. Wydawnictwo HARMONIA, Gdańsk 2010, pp. 210 (*Małgorzata Rozenbajgier*)
- E. M. Kulesza: *Ruch, wzrok, słuch – podstawa uczenia się* [Movement, Vision, Hearing – The Basis of Learning]. Wydawnictwo APS, Warszawa 2011, pp. 193 (*Marzenna Zaorska*)

Ewa Maria Kulesza

DIAGNOZA POTENCJAŁU POZNAWCZEGO DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM (CZEŚĆ 6). DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W STOPNIU UMIARKOWANYM

Streszczenie

W artykule przedstawiono wyniki badań zdolności poznawczych dzieci z umiarkowaną niepełnosprawnością intelektualną i dzieci o normatywnym rozwoju w wieku od 3 do 5 lat. Zastosowano strategię doboru badanych w pary o takim samym wieku umysłowym. Zdolności poznawcze analizowano z uwzględnieniem trzech stref: aktualnego, najbliższego i oddalonego rozwoju. Ujawniono różnice istotne statystycznie na wszystkich poziomach wiekowych na korzyść dzieci o normatywnym rozwoju, a także wiele zdolności, które nie różnicują badanych. Procedura zadanie–pomoc–zadanie istotnie wpłynęła na poziom wykonania zadań przez wszystkie dzieci oraz dała możliwość określenia zasięgu potencjalnych możliwości, zwłaszcza dzieci z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Większość wykonywanych przez nie zadań, podobnie jak dzieci z lekkim stopniem niepełnosprawności, mieściła się w obrębie Strefy Najbliższego Rozwoju.

Słowa kluczowe: strefy aktualnego, najbliższego i oddalonego rozwoju, zdolności poznawcze, niepełnosprawność intelektualna

DIAGNOSIS OF COGNITIVE POTENTIAL IN PRESCHOOL-AGED CHILDREN (PART 6). CHILDREN WITH MODERATE INTELLECTUAL DISABILITIES

Summary

The article presents the findings of the research on cognitive abilities in children with moderate intellectual disabilities and children with normal development aged three through five. In the study, each child was paired up with a partner at the same mental age. The children's cognitive abilities were examined with consideration of the zone of actual development, the zone of proximal development, and the zone of distal development. Statistically significant differences were found at all age levels to the advantage of children with normal development; also, numerous skills that did not differentiate the two groups were found. The task-support-task procedure significantly affected the level of task performance in all the children and allowed to define the scope of potential abilities, especially in the children with moderate disabilities. Most of the tasks they did, similarly to children with mild disabilities, fell into the Zone of Proximal Development.

Key words: zone of actual development, zone of proximal development, zone of distal development, cognitive abilities, intellectual disability

Paweł Kurtek

ROLA OBRAZU BOGA W RADZENIU SOBIE MŁODZIEŻY Z LEKKĄ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W SPOŁECZNYCH SYTUACJACH TRUDNYCH

Streszczenie

W artykule zaprezentowano wyniki badań empirycznych dotyczących roli subiektywnego obrazu Boga w aktywności zaradczej młodzieży z lekką niepełnosprawnością intelektualną w społecznych sytuacjach trudnych. Zasadnicze tło teoretyczne procesu radzenia sobie stanowi podejście poznawcze,

akcentujące rolę przekonań jednostki w formowaniu strategii zaradczych. Jednym z nich jest obraz Boga rozumiany jako subiektywne wyobrażenie o Bogu, jego istocie, atrybutach, relacjach ze światem przyrodniczym, społecznym i indywidualnym (Gielas, Głaz 2009). W konceptualizacji sytuacji trudnych nawiązano do teorii M. Tyszkowej (1986) akcentującej uniwersalne znaczenie zagrożeń i deprywacji społecznych. Badania przeprowadzono na 60-osobowej próbie dobranej celowo młodzieży od 13. do 18. roku życia z diagnozą psychologiczną lekkiej niepełnosprawności intelektualnej. Ze względu na badanie konotacyjnego aspektu obrazu Boga skonstruowano własną ankietę dostosowaną do doświadczenia życiowego i możliwości językowych badanych. Pozwala ona na badanie postrzeganego poziomu zaangażowania Boga w codzienne życie człowieka. Do badania radzenia sobie wykorzystano kwestionariusz RTSS D. Boreckiej-Biernat (2003). Wyniki wskazały na dominację obrazu Boga jako wspierającego badanych w rozwiązywaniu codziennych zadań życiowych. Większość badanych deklaruowała również skłonność do zadaniowego rozwiązywania własnych problemów społecznych. Analiza statystyczna z wykorzystaniem testu nieparametrycznego *chi*-kwadrat wskazuje na przewagę zadaniowej aktywności wśród osób przekonanych o wspierającej roli Boga w ich życiu. Grupa deklaruująca negatywny obraz Boga jako obojętnego wobec losu człowieka wykazuje natomiast skłonność do agresywnego zmagania się w sytuacjach zagrożeń i deprywacji społecznych. Choć wyniki uzyskane są na niewielkich grupach porównawczych (ograniczających możliwości wnioskowania statystycznego), to jednak sugerują regulacyjną rolę obrazu Boga w sytuacjach trudnych i zasadność formowania adekwatnego wizerunku Boga jako pozytywnego i zaangażowanego w dzieje każdej jednostki.

Słowa kluczowe: niepełnosprawność intelektualna, obraz Boga, agresywny, zadaniowy i unikowy styl radzenia sobie

ROLE OF THE IMAGE OF GOD IN COPING WITH DIFFICULT SOCIAL SITUATIONS IN ADOLESCENTS WITH MILD INTELLECTUAL DISABILITIES

Summary

The article presents the findings of empirical research on the role of a subjective image of God in coping activity of adolescents with mild intellectual disabilities in difficult social situations. A cognitive approach that emphasizes the role of an individual's beliefs in the formation of coping strategies constitutes the fundamental theoretical background of the coping process. One of such beliefs is the image of God understood as a subjective conception of God, his being, his attributes and his relations with the natural world, the social world and the personal world (Gielas, Głaz 2009). Conceptualizing difficult situations, the author referred to a theory M. Tyszkowa (1979) emphasizing the universal sense of social risks and deprivation. The research was conducted on an intentionally selected sample of sixty adolescents aged 13 through 18 with mild intellectual disabilities. Because a connotative aspect of the image of God was studied, the author developed his own questionnaire adapted to the life experience and language abilities of the adolescents in the survey. This questionnaire made it possible to examine the perceived level of God's involvement in man's everyday life. D. Borecka-Biernat's RTSS questionnaire (Handling difficult social situations) was used to study coping skills. The findings showed the dominance of the image of God as the one who supports the respondents in solving everyday

problems in life. The majority of the respondents also declared a tendency to solve their own social problems in a task-oriented manner. A statistical analysis with the use of the chi-square nonparametric test indicates a predominance of task-oriented activity among the respondents who are convinced of God's supportive role in their lives. On the other hand, the respondents who declare a negative image of God as the one who is indifferent to man's fate show a tendency to wrestle aggressively when social risks and deprivation occur. Although the findings refer to small comparative samples (that reduce statistical inference possibilities), they suggest a regulating role of the image of God in difficult situations, and provide grounds for creating an appropriate image of God as the one who is positive and involved in each individual's life.

Key words: intellectual disability, image of God, aggressive, task-oriented and avoidant styles of coping

Ewa Łaskarzewska

WYBRANE WŁAŚCIWOŚCI SAMOOCENY STUDENTÓW PEDAGOGIKI SPECJALNEJ W ŚWIETLE WYNIKÓW BADANIA SKALĄ SAMOOCENY W.H. FITSA

Streszczenie

Główny problem badawczy w niniejszym artykule zawiera się w pytaniu: Jaka jest samoocena studentów pedagogiki specjalnej w porównaniu z ich rówieśnikami studiującymi pedagogikę? Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, który jest sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości. W odniesieniu do przyjętych celów w badaniach empirycznych wykorzystano Skalę Samooceny W.H. Fittsa (*Tennessee Self Concept Scale*). W przeprowadzonych badaniach ustalono, że studenci pedagogiki specjalnej nie różnią się w stopniu istotnym statystycznie w poziomie samooceny od studentów pedagogiki ogólnej. Wyniki obu grup były do siebie bardzo zbliżone w każdej z badanych podskali z wyjątkiem podskali „ja rodzinne”.

Słowa kluczowe: samoocena, studenci, pedagogika specjalna, rodzaje samooceny, Skala Samooceny W.H. Fittsa

SELECTED CHARACTERISTICS OF SELF-ESTEEM IN SPECIAL EDUCATION STUDENTS IN THE CONTEXT OF RESEARCH FINDINGS OBTAINED WITH THE USE OF W.H. FITTS' TENNESSEE SELF-CONCEPT SCALE

Summary

The main research problem discussed in this article is expressed in the following question: What is special education students' self-esteem compared to their peer pedagogy students? The diagnostic poll method was used, which is a method of collecting information on structural and functional attributes, the dynamics of social phenomena, and opinions and views of selected communities. With reference to the goals adopted in the empirical research, W.H. Fitts' Tennessee Self-Concept Scale was used. The research showed that there were no statistically significant differences between special education students and pedagogy students in terms of self-esteem. The results of both groups were very similar in each studied subscale except the Family Self subscale.

Key words: self-esteem, students, special education, types of self-esteem, W.H. Fitts' Tennessee Self-Concept Scale